Zbirka odločb sodne prakse

SKLEP SODIŠČA (šesti senat)

12. oktober 2016 * [1]

(besedilo, popravljeno s sklepom z dne 15. decembra 2016)

„Predhodno odločanje — Člen 99 Poslovnika Sodišča — Potrošniške kreditne pogodbe — Direktiva 2008/48/ES — Pogodba o stanovanjskem kreditu — Spremenljiva obrestna mera — Obveznosti dajalca kreditov — Nacionalna ureditev, ki se uporablja za pogodbe, ki obstajajo na dan začetka njene veljavnosti — Neuporaba Direktive 2008/48“

V združenih zadevah C-511/15 in C-512/15,

katerih predmet sta predloga za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ju je vložilo Prekršajni sud u Bjelovaru (sodišče za prekrške v Bjelovaru, Hrvaška) z odločbama z dne 15. septembra 2015, ki sta prispeli na Sodišče 25. septembra 2015, v postopkih

Renata Horžić (C-511/15),

Siniša Pušić (C-512/15)

proti

Privredni banki Zagreb d.d.,

Božu Prki,

SODIŠČE (šesti senat)

v sestavi E. Regan (poročevalec), predsednik senata, J.-C. Bonichot in A. Arabadjiev, sodnika,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za Republiko Hrvaško A. Metelko-Zgombić, agentka,

— za Češko republiko M. Smolek in J. Vláčil, agenta,

— za Evropsko komisijo G. Goddin in M. Mataija, agenta,

* Jezik postopka: hrvaščina.

1 — V izrek tega besedila so bili po njegovi prvi objavi na spletu vneseni jezikovni popravki.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi odločeno z obrazloženim sklepom v skladu s členom 99 Poslovnika Sodišča,

sprejema naslednji

Sklep

1 (kot popravljeno s sklepom z dne 15. decembra 2016) Predloga za sprejetje predhodne odločbe se nanašata na razlago členov 23 in 30(1) Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS (UL 2008, L 133, str. 66, in popravki v UL 2009, L 207, str. 14, UL 2010, L 199, str. 40, in UL 2011, L 234, str. 46).

2 Predloga sta bila vložena v okviru prekrškovnih postopkov, ki sta bila uvedena na podlagi obdolžilnih predlogov R. Horžić in S. Pušića, ki sta jih kot oškodovanca zaradi domnevnih kršitev nekaterih obveznosti v zvezi s potrošniškimi krediti vložila zoper družbo Privredna banka Zagreb d.d. in B. Prko, odgovorno osebo te družbe (v nadaljevanju: skupaj: obdolženca).

Pravni okvir

Pravo Unije

3 V uvodnih izjavah 9 in 10 Direktive 2008/48 je navedeno:

„(9) Polna uskladitev je potrebna zato, da se vsem potrošnikom v [Uniji] zagotovi visoka in primerljiva raven varovanja njihovih interesov in se vzpostavi pravi notranji trg. Državam članicam se torej ne bi smelo dovoliti, da obdržijo ali uvedejo druge nacionalne določbe kot tiste, določene s to direktivo. Vendar naj bi se ta omejitev uporabljala samo za določbe, usklajene v tej direktivi. V primerih, ko ne obstajajo takšne usklajene določbe, bi se morale države članice same odločiti, ali bodo obdržale ali sprejele nacionalno zakonodajo. […]

(10) Opredelitve iz te direktive določajo obseg uskladitve. Obveznost držav članic za izvajanje določb te direktive bi se torej morala omejiti na področje njene uporabe, kakor je določeno v teh opredelitvah. Ta direktiva pa ne bi smela posegati v uporabo določb te direktive s strani držav članic v skladu z zakonodajo [Unije] za področja, ki jih ne ureja. S tem bi država članica lahko obdržala ali sprejela nacionalno zakonodajo, ki je skladna z določbami te direktive ali nekaterimi njenimi določbami o kreditnih pogodbah izven področja uporabe te direktive […]“

4 V uvodni izjavi 14 te direktive je navedeno:

„Kreditne pogodbe, ki zajemajo podeljevanje kreditov, zavarovanih z nepremičnino, bi morale biti izključene iz področja uporabe te direktive. Ta vrsta kredita je zelo posebne vrste. Iz področja uporabe te direktive bi morale biti izključene tudi kreditne pogodbe, katerih namen je financiranje pridobitve ali ohranitve lastninskih pravic na zemljiščih ali na obstoječih ali načrtovanih zgradbah. […]“

5 Člen 2 navedene direktive, naslovljen „Področje uporabe“, določa:

„1. Ta direktiva se uporablja za kreditne pogodbe.

2. Ta direktiva se ne uporablja za naslednje:

[…]

(b) kreditne pogodbe, katerih namen je pridobiti ali obdržati lastninske pravice na zemljiščih ali na obstoječih ali načrtovanih zgradbah;

[…]“

6 Člen 11 te direktive, naslovljen „Informacije o posojilni obrestni meri“, določa:

„1. Po potrebi se potrošnika na papirju ali na drugem trajnem nosilcu podatkov obvesti o spremembi posojilne obrestne mere, preden začne sprememba veljati. V obvestilu se poda znesek plačil po začetku veljavnosti nove posojilne obrestne mere in podrobnosti o morebitnih spremembah števila in pogostosti plačil.

2. Vendar pa se lahko stranki v kreditni pogodbi dogovorita, da se obvestilo iz odstavka 1 potrošniku redno pošlje, ko se posojilna obrestna mera spremeni zaradi spremembe referenčne obrestne mere ter je nova referenčna obrestna mera javno dostopna na ustrezen način in je informacija o novi referenčni obrestni meri na voljo tudi v prostorih dajalca kredita.“

7 Člen 22 Direktive 2008/48, naslovljen „Usklajevanje in obveznost izvajanja te direktive“, v odstavku 1 določa:

„Če ta direktiva vsebuje usklajene določbe, države članice ne smejo ohraniti ali uvesti v svoje nacionalno pravo drugih določb, razen tistih, določenih v tej direktivi.“

8 Člen 23 te direktive z naslovom „Kazni“ določa:

„Države članice sprejmejo pravila glede kazni, ki veljajo v primeru kršitve nacionalnih predpisov, sprejetih na podlagi te direktive, in vse potrebne ukrepe za zagotovitev izvrševanja teh kazni. Predpisane kazni morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne.“

9 Člen 30 navedene direktive, naslovljen „Prehodni ukrepi“, določa:

„1. Ta direktiva se ne uporablja za kreditne pogodbe, ki obstajajo na dan, ko začnejo veljati nacionalni izvedbeni ukrepi.

2. Vendar pa države članice zagotovijo, da se [člen] 11 […] [uporablja] tudi za odprte kreditne pogodbe, ki obstajajo na dan, ko začnejo veljati nacionalni izvedbeni ukrepi.“

Hrvaško pravo

10 Zakon o potrošačkom kreditiranju (zakon o potrošniških kreditih) (*Narodne novine*, br. 75/09), ki je začel veljati 1. januarja 2010, v nacionalno pravo prenaša določbe Direktive 2008/48.

11 V členu 3 tega zakona so naštete vrste kreditnih pogodb, za katere se ne uporablja, med temi pa ni ne kreditnih pogodb, ki so zavarovane s hipoteko ali z drugim primerljivim poroštvom, ne kreditnih pogodb, katerih namen je pridobiti ali obdržati lastninske pravice na zemljiščih ali na obstoječih ali načrtovanih zgradbah.

12 Člen 11 navedenega zakona, naslovljen „Obvestilo o obrestni meri“, določa:

1. Če je dogovorjena spremenljiva obrestna mera, mora dajalec kredita pisno na papirju ali drugem trajnem nosilcu podatkov potrošnika o spremembi te obrestne mere obvestiti najmanj 15 dni pred začetkom veljavnosti spremembe. V obvestilu se navedejo znesek odplačil od začetka veljavnosti nove obrestne mere ter morebitne spremembe števila in pogostnosti odplačil.

2. Stranki se lahko v kreditni pogodbi dogovorita, da se potrošnika o informacijah iz odstavka 1 tega člena obvešča periodično, če je sprememba obrestne mere posledica spremembe referenčne obrestne mere, nova referenčna obrestna mera pa je javno objavljena in dostopna v poslovnih prostorih dajalca kredita.“

13 Zakon o potrošniških kreditih je bil spremenjen z Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o potrošniških kreditih, *Narodne novine*, br. 143/13), ki je začel veljati 1. januarja 2014.

14 Člen 11a zakona o potrošniških kreditih, kakor je bil spremenjen – ki je bil v ta zakon vstavljen s členom 3 zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o potrošniških kreditih – je naslovljen „Spremenljiva obrestna mera“ in določa:

1. Če je dogovorjena spremenljiva obrestna mera, mora dajalec kredita:

(a) opredeliti parameter, ki ga upošteva pri sprejemanju odločitev o prilagoditvi spremenljive obrestne mere, pri čemer je ta jasen in poznan potrošnikom, in

(b) kvalitativno in kvantitativno pojasniti vzročno-posledično zvezo med gibanjem parametra iz točke (a) tega odstavka in vplivom tega gibanja na višino spremenljive obrestne mere, in

(c) navesti, v kakšnih obdobjih se sprejema odločitev o prilagoditvi višine obrestne mere (osnovno obdobje in referenčna obdobja).

2. Parameter iz odstavka 1 tega člena je ena od naslednjih spremenljivk: EURIBOR, LIBOR, NRS (nacionalna referenčna stopnja), donos na zakladne menice ministrstva za finance ali povprečna obrestna mera na vloge državljanov v zadevni valuti. Spremenljiva obrestna mera je opredeljena kot vsota dogovorjenega parametra in fiksne marže banke, ki med odplačevanjem kredita ne sme rasti in ki mora biti dogovorjena hkrati s parametrom.

3. Sprememba obrestne mere v nekem referenčnem obdobju ne sme biti večja ali v primeru zmanjšanja manjša od spremembe parametra iz odstavka 1 tega člena, izražene v odstotnih točkah.

4. Če dajalec kredita ponuja spremenljivo obrestno mero, mora potrošniku pred sklenitvijo kreditne pogodbe jasno in nedvoumno navesti elemente iz odstavka 1 tega člena in ga opozoriti na vsa tveganja te spremenljivosti ter v kreditni pogodbi jasno in nedvoumno določiti spremenljive elemente, na podlagi katerih se izračunava spremenljiva obrestna mera.

5. Za vse obstoječe kreditne pogodbe, sklenjene pred začetkom veljavnosti tega zakona, v katerih niso opredeljeni parametri in njihove vzročno-posledične zveze, dajalec kredita v skladu s tem členom opredeli parameter, in sicer kot eno od naslednjih spremenljivk:

— referenčno obrestno mero (EURIBOR, LIBOR) ali

— NRS ali

— donos na zakladne menice ministrstva za finance ali

— povprečno obrestno mero na vloge državljanov v zadevni valuti,

ter fiksni del obrestne mere in obdobja sprememb obrestne mere. […]

[…]“

15 Člen 26(1), točka 28, zakona o potrošniških kreditih, kakor je bil spremenjen, določa, da se z denarno kaznijo kaznuje dajalec kredita ali kreditni posrednik, ki ne izpolni svojih obveznosti iz njegovega člena 11a(5).

16 Člen 13 zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o potrošniških kreditih določa:

„1. Člen 3 tega zakona se v delu, v katerem se nanaša na člen 11a(5) zakona o potrošniških kreditih […], uporablja za vse pogodbe o potrošniških kreditih ne glede na datum njihove sklenitve.

2. Glede obstoječih kreditnih pogodb, sklenjenih pred začetkom veljavnosti tega zakona, v katerih niso opredeljeni parametri in njihove vzročno-posledične zveze, se mora dajalec kredita s kreditojemalcem najpozneje do 1. januarja 2014 dogovoriti o obrestni meri, tako da se določita parameter in fiksna marža, in o obdobjih sprememb obrestnih mer.“

Spora o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

17 R. Horžić in S. Pušić sta 12. oktobra 2005 oziroma 21. septembra 2006 z obdolžencema sklenila pogodbo o stanovanjskem kreditu s spremenljivo obrestno mero 4,03 % oziroma 4,25 %. Nato se je obrestna mera nekajkrat povišala, vse do 5,95 % oziroma 6,00 %.

18 Ob zadnjem dvigu navedene obrestne mere sta tožeči stranki od družbe Privredna banka Zagreb prejeli obvestilo, da je do dviga obrestne mere prišlo zaradi spremembe skupin trženih bančnih proizvodov in zaradi stabilnosti družbe. Nasprotno pa to obvestilo ni vsebovalo nobenih informacij glede parametrov, ki so se uporabili za izračun obsega tega dviga.

19 Navedeni tožeči stranki sta nato proti obdolžencema pri Prekršajni sud u Bjelovaru (sodišče za prekrške v Bjelovaru, Hrvaška) vložili obdolžilni predlog iz razloga, da sta kršila zakon o potrošniških kreditih, kakor je bil spremenjen, s tem, da do 1. januarja 2014 v nasprotju z določbami člena 11a(5) tega zakona nista sklenila aneksa k njuni kreditni pogodbi, s katerim bi se določili parametri in fiksni del obrestne mere ter obdobje, za katero se uporabljajo.

20 Obdolženca sta trdila, da navedeni zakon ni v skladu z Direktivo 2008/48, zlasti njenim členom 30(1), ker dajalcu kredita nalaga obveznosti v zvezi z določitvijo spremenljive obrestne mere glede kreditnih pogodb, ki so že obstajale na dan, ko je ta zakon začel veljati, to je 1. januarja 2014, s čimer je prišlo do retroaktivnega učinka, ki je v nasprotju s to določbo, in to čeprav je bila z navedeno direktivo izvedena popolna uskladitev.

21 V teh okoliščinah je Prekršajni sud u Bjelovaru (sodišče za prekrške v Bjelovaru) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali se retroaktivna uporaba zakona [o potrošniških kreditih, kakor je bil spremenjen] lahko razlaga in presoja izključno na podlagi določb tega zakona, oziroma ali je takšna uporaba [navedenega] zakona […] v skladu s pravom Unije, zlasti s členom 30 Direktive 2008/48 […], v katerem je v odstavku 1 izrecno določeno, da se ta direktiva ne uporablja za kreditne pogodbe, ki so bile sklenjene pred začetkom veljavnosti nacionalnega zakona, s katerim je bila [navedena] [d]irektiva prenesena v nacionalno zakonodajo?

2. Ali se v smislu zgoraj navedenega prekrškovna določba iz člena 26(1), točka 28, zakona o potrošniških kreditih[, kakor je bil spremenjen,] ob upoštevanju določb člena 23 Direktive [2008/48] v povezavi s prehodno določbo člena 30 Direktive [2008/48] lahko razlaga tako, da se sankcije, določene za kršitev določb nacionalne zakonodaje, ki je bila sprejeta na podlagi zadevne direktive, ne morejo uporabiti za morebitne kršitve, ki se nanašajo na kreditne pogodbe, ki že obstajajo na dan, ko začnejo veljati nacionalni izvedbeni predpisi?“

22 S sklepom predsednika Sodišča z dne 28. oktobra 2015 sta bili zadevi C-511/15 in C-512/15 združeni za pisni postopek in izdajo tega sklepa.

Vprašanji za predhodno odločanje

23 Predložitveno sodišče z vprašanjema, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člena 23 in 30(1) Direktive 2008/48 razlagati tako, da nasprotujeta nacionalnim določbam, kakršne so tiste v postopku v glavni stvari, ki dajalcu kredita pod grožnjo kazenskih sankcij nalagajo, da spoštuje obveznosti glede spremenljive obrestne mere glede kreditnih pogodb, ki že obstajajo na dan, ko začnejo veljati te določbe.

24 V skladu s členom 99 Poslovnika Sodišča lahko Sodišče, če je iz sodne prakse mogoče jasno sklepati, kakšen je odgovor na vprašanje za predhodno odločanje, na predlog sodnika poročevalca in po opredelitvi generalnega pravobranilca kadar koli odloči z obrazloženim sklepom.

25 To določbo je treba uporabiti v teh zadevah. Kot so v bistvu navedli hrvaška in češka vlada ter Evropska komisija, je mogoče iz sodne prakse, zlasti iz sodbe z dne 12. julija 2012, SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443), in iz sklepa z dne 3. julija 2014, Tudoran (C-92/14, EU:C:2014:2051), jasno sklepati, kakšen je odgovor na vprašanja, ki jih je postavilo predložitveno sodišče.

26 V zvezi s tem je treba spomniti, da je iz člena 22(1) Direktive 2008/48 ob upoštevanju njenih uvodnih izjav 9 in 10 sicer res razvidno, kot sta to uveljavljala obdolženca, da ta za kreditne pogodbe, ki spadajo na njeno področje uporabe, določa popolno uskladitev, in da ima, kakor kaže naslov navedenega člena 22, obvezno naravo, kar je treba razumeti tako, da države članice na področjih, na katere se nanaša ta uskladitev, ne smejo obdržati ali sprejeti drugih nacionalnih določb, kot so določbe iz te direktive (sodba z dne 12. julija 2012, SC Volksbank România, C602/10, EU:C:2012:443, točka 38).

27 Vendar so v skladu z nedvoumno formulacijo člena 2(2)(b) Direktive 2008/48 in glede na uvodno izjavo 14 te direktive kreditne pogodbe, katerih namen je pridobiti ali obdržati lastninske pravice na zemljiščih ali na obstoječih ali načrtovanih zgradbah, izključene s stvarnega področja uporabe te direktive (glej v tem smislu sodbo z dne 12. julija 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, točka 42, in sklep z dne 3. julija 2014, Tudoran, C92/14, EU:C:2014:2051, točka 30).

28 Iz tega sledi, da se, ker je iz predložitvenih odločb razvidno, da sta kreditni pogodbi iz postopka v glavni stvari pogodbi o „stanovanjskem“ kreditu, Direktiva 2008/48 ne uporablja za dejansko stanje iz postopka v glavni stvari (glej v tem smislu sodbo z dne 12. julija 2012, SC Volksbank România, C602/10, EU:C:2012:443, točki 41 in 42, ter sklep z dne 3. julija 2014, Tudoran, C92/14, EU:C:2014:2051, točka 31).

29 Vendar lahko države članice, kot je razvidno iz uvodne izjave 10 te direktive, v skladu s pravom Unije uporabijo določbe te direktive za področja, ki jih ta ne ureja. Sodišče je tako že razsodilo, da lahko države članice za kreditne pogodbe zunaj področja uporabe navedene direktive obdržijo ali sprejmejo nacionalne ukrepe, ki ustrezajo določbam te direktive ali nekaterim od njih (sodba z dne 12. julija 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, točka 40).

30 Zato v zvezi s kreditnimi pogodbami, kot sta tisti iz postopka v glavni stvari, uskladitev, določena z Direktivo 2008/48, ne nasprotuje temu, da država članica na področje uporabe nacionalnega ukrepa za prenos te direktive vključi te pogodbe, da bi za njih uveljavila vse ali nekatere določbe te direktive (sodba z dne 12. julija 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, točki 40 in 43).

31 Kot je razvidno iz uvodnih izjav 9 in 10 Direktive 2008/48, je načeloma v pristojnosti držav članic, da določijo pogoje, pod katerimi želijo razširiti nacionalni sistem za prenos te direktive na kreditne pogodbe, kot so te v postopku v glavni stvari, ki ne spadajo na eno od področij, za katera je zakonodajalec Unije nameraval sprejeti usklajene določbe (sodba z dne 12. julija 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, točka 52).

32 Torej, če lahko države članice za te pogodbe v nacionalni predpis za prenos Direktive 2008/48 vključijo pravilo, ki ustreza prehodnemu ukrepu, določenemu v členu 30(1) navedene direktive, lahko načeloma ob upoštevanju pravil Pogodbe DEU in brez vpliva na druge morda upoštevne akte sekundarne zakonodaje določijo tudi drugačen prehodni ukrep, ki določa, da se navedeni predpis uporablja tudi za pogodbe, ki so obstajale ob začetku veljavnosti tega predpisa (sodba z dne 12. julija 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, točka 53).

33 Enako velja tudi za kazni, določene v členu 23 Direktive 2008/48. Ta člen torej ne nasprotuje temu, da država članica v nacionalni predpis glede obstoječih kreditnih pogodb, ki ne spadajo na stvarno področje uporabe Direktive 2008/48, vnese določbe glede kazni za kršitev določb tega predpisa.

34 Ta razlaga velja še toliko bolj v obravnavanem primeru, ker drugače od člena 11 zakona o potrošniških kreditih, ki je izvedbeni ukrep člena 11 Direktive 2008/48, kar zadeva informacije o posojilni obrestni meri, nacionalne določbe iz sporov o glavni stvari glede določitve spremenljive obrestne mere, kakor so bile določene zlasti v členu 11a zakona o potrošniških kreditih, kakor je bil spremenjen, ne ustrezajo nobeni določbi Direktive 2008/48, in ni mogoče šteti, da je njihov namen prenos te direktive.

35 Glede na vse zgornje preudarke je treba na postavljeni vprašanji odgovoriti, da je treba člena 23 in 30(1) Direktive 2008/48 razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalnim predpisom, kakršni so v postopku v glavni stvari, ki dajalcu kredita pod grožnjo kazenskih sankcij nalagajo, da spoštuje obveznosti glede spremenljive obrestne mere glede kreditnih pogodb, ki že obstajajo na dan, ko začnejo veljati ti predpisi, ker te kreditne pogodbe ne spadajo na stvarno področje uporabe te direktive in ker poleg tega te obveznosti ne pomenijo njenega izvajanja.

Stroški

36 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (šesti senat) razsodilo:

Člena 23 in 30(1) Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS je treba razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalnim predpisom, kakršni so v postopku v glavni stvari, ki dajalcu kredita pod grožnjo kazenskih sankcij nalagajo, da spoštuje obveznosti glede spremenljive obrestne mere glede kreditnih pogodb, ki že obstajajo na dan, ko začnejo veljati ti predpisi, ker te kreditne pogodbe ne spadajo na stvarno področje uporabe te direktive in ker poleg tega te obveznosti ne pomenijo njenega izvajanja.

Podpisi